

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.92

DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2019.01.06>

Коросташова Ірина Миколаївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри Університету
митної справи та фінансів (м. Дніпро)
ORCID 0000-0003-4024-802X
irynakorostashova@ukr.net

Korostashova Iryna M.,
Doctor of Philosophy, Associate professor,
Associate professor of Department of
University of Customs and Finance (Dnipro),
ORCID 0000-0003-4024-802X
irynakorostashova@ukr.net

**МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯК
ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ ТА БАГАТОАСПЕКТНЕ ЯВИЩЕ****Анотація**

Метою статті є дослідження механізму адміністративно-правового регулювання у функціональному, структурному, процесуальному та діяльнісному аспектах, а також упорядкування та систематизація його складових елементів, визначення основного принципу функціонування цього механізму.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що автором запропоновано власне визначення механізму адміністративно-правового регулювання. Узагальнено та систематизовано функціональні ознаки, структурні елементи, процесуальні стадії та етапи механізму адміністративно-правового регулювання, а також визначено організаційні форми діяльності суб'єктів публічної влади в рамках цього механізму. Визначено базовий комплексний принцип адміністративно-правового регулювання, що у структурному аспекті одночасно є одним із супутніх нематеріальних елементів механізму адміністративно-правового регулювання.

Висновки. Механізм адміністративно-правового регулювання є комплексом (системою) основних та супутніх правових засобів (інструментів), за допомогою яких здійснюється регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права (публічного управління). Завдяки цьому механізму норми права, що спрямовані на охорону права (адміністративно-правову охорону), і які самі по собі є статичними, приводяться в дію (реалізуються) органами публічної влади. Механізм адміністративно-правового регулювання слід розглядати у чотирьох аспектах: функціональному (являє засіб (систему) регулювання правовідносин за допомогою якого забезпечується ефективність такого регулювання); структурному (являє внутрішню будову механізму); процесуальному (відображає стадійність (основні етапи впливу адміністративного права на суспільні відносини в кожній сфері публічного управління) та діяльнісному (являє собою правові форми (організаційні сторони) діяльності публічної влади та осіб, що надають публічні послуги, реалізуючи норми права у різних сферах суспільного життя, а також діяльності судових і правоохоронних органів, наділених функцією правозастосування. Основним принципом цього механізму, – починаючи з процесу нормотворчості і закінчуючи застосуванням адміністративно-правових норм, – є базовий комплексний принцип демократичної держави – принцип верховенства права, що включає в себе комплекс елементів, недотримання (порушення) яких тягнуть за собою порушення цього принципу в цілому.

Ключові слова: механізм адміністративно-правового регулювання, правове регулювання, верховенство права, публічна влада, адміністративно-правова охорона.

**MECHANISM OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION AS
LEGAL CATEGORY AND MULTIDIMENSIONAL PHENOMENON****Abstract**

The purpose of the article. The purpose of the article is to research the mechanism of administrative and legal regulation in the functional, structural, procedural and activity aspects, ordering and systematization of its constituent elements and determining the basic principle of the functioning of this mechanism.

Scientific novelty. Scientific novelty of the research consists in the fact that the author proposes the own definition of the mechanism of administrative-legal regulation. The functional signs, structural elements, procedural stages and steps of the mechanism of administrative-legal regulation are summarized and systematized, and the organizational forms of activity of public authorities within the framework of this mechanism were determined. The basic comprehensive principle of administrative-legal regulation was defined.

Conclusion. The mechanism of administrative-legal regulation is a complex (system) legal means (tools), through which the regulation of social relations in the field of administrative law (public administration). Due to this mechanism, the norms of law that are aimed at protecting the law (administrative and legal protection) and which are in themselves static are realized by public authorities. Mechanism of administrative-legal regulation has four aspects: functional, structural, procedural and the one that embodies the activity. In the functional aspect, the mechanism of administrative-legal regulation is a means (system) for regulating legal relations, through which the effectiveness of such regulation is achieved. In the structural aspect – represents the internal structure of this mechanism. In the procedural aspect, the mechanism of administrative-legal regulation reflects the stage (the main steps) of the influence of administrative law on social relations in each area of public administration. In the aspect that embodies the activity, the mechanism of administrative-legal regulation is the legal form (organizational's sides) of activity of public authorities and persons which provide public (management) services or otherwise realize the norms of law in various spheres of public life, as well as the activities of courts and law enforcement authorities that are authorized to apply the norms of law.

The basic principle of the mechanism of administrative-legal regulation is the principle of the supremacy of the law. The principle of the supremacy of the law is the essence (the basis) of the mechanism of administrative and legal regulation, and legality – a mode in which the mechanism must function. The principle of the supremacy of the law in the mechanism of administrative-legal regulation is a cementing element, a guarantee of the work of this mechanism in accordance with the ideas of society about fairness.

Key words: mechanism of administrative and legal regulation, legal regulation, supremacy of the law, public authorities, administrative law protection.

Постановка проблеми. Правове регулювання адміністративно-правових відносин не відбувається лише шляхом прийняття правових норм, оскільки останні не можуть реалізовуватися самі по собі. Сукупність інструментів, що дозволяють втілювати приписи норм у сфері регулювання публічно-правових відносин, прийнятих в установленому законом порядку, складають собою механізм адміністративно-правового регулювання. Зазначена правова категорія являє собою складне багатоаспектне явище, що вивчається наукою адміністративного права,

і базується на результатах наукових досліджень, але в той же час має суто прикладний характер, оскільки нерозривно пов'язана з нормотворчістю і застосуванням норм права у всіх сферах суспільного життя.

У статті 1 Основного Закону проголошено, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава [1]. Зазначене зобов'язує публічну владу забезпечити реалізацію задекларованого курсу. Основним інструментом в цьому процесі є механізм адміністративно-правового регулювання. Ефективність механізму адмі-

ністративно-правового регулювання певним чином залежить від стану упорядкованості і систематизації знань про всі його аспекти (окремо та в комплексі), правильності визначення основних засад його функціонування та їх місця у структурі цього механізму. Зазначене є підставою для проведення додаткових наукових розвідок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання реалізації норм права досліджувалися науковцями – теоретиками права, а саме: М. Абдуллаєвим, С. Алексєєвим, Т. Андрусяком, В. Горшенєвим, О. Малько, П. Рабіновичем, О. Скакун, Ю. Тихомировим, О. Черданцевим та ін. Дослідженню механізму адміністративно-правового регулювання, присвячено роботи вчених-адміністративістів, зокрема: В. Авер'янова, М. Александрова, О. Бандурки, Ю. Битяка, І. Веремеєнко, В. Галунько, І. Голосніченко, Т. Гончарука, Є. Додіна, Р. Калюжного, Л. Коваля, Т. Коломоєць, В. Колпакова, А. Коренєва, В. Котюка, В. Корельського, В. Перевалова, В. Селіванова, Ю. Старилова, С. Стеценко та ін.

Сучасним тенденціям та проблемам у адміністративному праві (від нормотворення до правозастосування) на національному та наднаціональному рівнях присвятили свої праці науковці-адміністративісти зарубіжних країн: Б. Кінгсбері, Н. Кріч, С. Куї, Дж. Наполітано, Р. Б. Стюарт та ін. Проте, не дивлячись на значну кількість наукових праць, питання щодо визначення поняття механізму адміністративно-правового регулювання та його структурних елементів і сьогодні є дискусійними, а погляди стосовно засад (основного принципу) механізму адміністративно-правового регулювання, що зберігається в незмінному стані ще з радянських часів, сьогодні виглядають дещо застарілими.

Метою статті є дослідження механізму адміністративно-правового регулювання у різних аспектах (функціональному, структурному, процесуальному та діяльнісному), а також упорядкування та систематизація його складових елементів й визначення основного принципу функціонування цього механізму.

Виклад основного матеріалу. Правова категорія «механізм правового регулювання» виникла в загальній теорії права та держави у 60-х роках ХХ століття для відображення руху (функціонування) правової

норми. Родоначальником цього терміну у теорії права є С. С. Алексєєв, який визначив механізм правового регулювання як взяті в єдності всю сукупність юридичних засобів, за допомогою яких забезпечується правовий вплив на суспільні відносини [2, с. 30].

У словнику української мови слово «механізм» визначається як внутрішня будова, система чого-небудь; сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та ін. явище [3, с. 695]. Отже, лексичне тлумачення терміну «механізм» має на увазі послідовний стан взаємно розташованих та взаємопов'язаних частин, що визначають які-небудь дії.

Вважається, що вперше поняття «механізм адміністративно-правового регулювання» було сформульовано І. І. Веремеєнко, який визначив, що механізм адміністративно-правового регулювання є сукупністю адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на відносини, що виникають у процесі виконавчо-розпорядчої діяльності держави» [4, с. 55].

У теорії адміністративного права немає єдиної думки стосовно визначення поняття «механізм адміністративно-правового регулювання». Науковці-адміністративісти визначають вказану правову категорію по-різному, а саме: як систему адміністративно-правових засобів, які впливають на суспільні відносини, організовуючи їх у відповідності із задачами держави та суспільства [5, с. 42]; механізм імперативно-нормативного впорядкування організації та діяльності суб'єктів і об'єктів управління і формування стійкого правового порядку їх функціонування [6, с. 289]; сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права [7, с. 63]; засіб здійснення державно-владних повноважень під час адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, які виникають у відповідній сфері, що здійснюється уповноваженими на це державними органами з метою забезпечення функцій держави [8, с. 580]; взяті в єдності та взаємодії правові засоби, які беруть участь у правовому регулюванні суспільних відносин [9, с. 23]; сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких справляється вплив на відносини, що виникають в процесі здійс-

нення виконавчої влади [10, с. 20]; засоби функціонування єдиної системи адміністративно-правового регулювання з метою забезпечення прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, функціонування громадянського суспільства і держави [11, с. 89]; сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на відносини, що виникають у процесі реалізації адміністративних зобов'язань публічної адміністрації [12, с. 38].

Навіть за відсутності єдності серед науковців щодо визначення поняття механізму адміністративно-правового регулювання, серед різноманіття дефініцій можна виділити його основні ознаки: а) це сукупність правових засобів впливу на суспільні відносини; б) ці відноси виникають у сфері управління державою; в) вони безпосередньо пов'язані з діяльністю органів публічної влади.

Слід звернути увагу на те, що зазначена правова категорія базується на понятті «правове регулювання», яка є відображенням сукупності засобів, за допомогою яких забезпечується правовий вплив на суспільні відносини. Таким чином, базуючись на засадах і принципах загальної теорії права та держави, сьогодні в адміністративному праві України механізм адміністративно-правового регулювання представляється як категорія, що поєднує процеси правотворчості та реалізації норм адміністративного права в адміністративно-правових відносинах.

Зазначене свідчить про статичний характер адміністративно-правових норм, оскільки вони не реалізуються самостійно. Динаміка норм адміністративного права (їх рух та функціонування) забезпечується саме за допомогою механізму адміністративно-правового регулювання.

Механізм адміністративно-правового регулювання розглядають у чотирьох аспектах: функціональному, структурному, процесуальному та діяльнісному. У функціональному аспекті механізм адміністративно-правового регулювання є засобом (системою) регулювання правовідносин, за допомогою якого забезпечується ефективність такого регулювання. У структурному аспекті – це внутрішня будова механізму, його окремі елементи (частини), взяті у співвідношенні. У процесуальному аспекті – відображає стадійність

(основні етапи) впливу права на суспільні відносини в кожній сфері суспільного життя. У діяльнісному – є правовими формами (організаційними сторонами) органів публічної влади, що надають публічні послуги та інших органів, що здійснюють правове регулювання у різних сферах суспільного життя.

За функціональним аспектом, ознаками механізму адміністративно-правового регулювання є: а) системність; б) динамізм; в) комплексний характер впливу на правовідносини; г) направлення на реальне задоволення потреб учасників суспільних відносин (юридичних та фізичних осіб); г) здатність до реалізації функцій права. Розглянемо їх детальніше.

Системність означає вплив на правовідносини за допомогою застосування сукупності взаємно розташованих у них елементів, а також додержання принципів механізму адміністративно-правового регулювання. Його динамізм проявляється в тому, що в механізмі адміністративно-правового регулювання мають враховуватися зміни, що відбуваються в суспільному житті та у державі в цілому. Комплексний характер впливу механізму адміністративно-правового регулювання необхідно розуміти у широкому та вузькому сенсі. У широкому сенсі він проявляється у впливі на норми окремої галузі права різноманітних галузей права. У вузькому – у впливі на різноманітні правові інститути. Щодо направленості на реальне задоволення потреб учасників правовідносин, то вона проявляється у досягненні користі від законотворчої діяльності держави, реалізації норм права та застосуванні норм права, спрямованих на задоволення прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб – суб'єктів правовідносин. Здатність до реалізації регулятивної та охоронної функцій права проявляється у правовій сукупності правової діяльності держави (в особі уповноважених органів та посадових осіб), що спрямована на забезпечення прав, свобод та законних інтересів учасників суспільних правовідносин.

У разі порівняння структур механізму адміністративно-правового регулювання, що наводяться науковцями, можна зробити висновок, що загальноприйнятої структури механізму адміністративно-правового регулювання в теорії адміністративного права, як і в теорії держави та права, сьогодні також

не існує. Оскільки структури цього механізму розрізняються не лише за термінологією, яку застосовують, називаючи групи класифікаційних елементів. Немає також і єдиної думки щодо віднесення елементів цього механізму до тієї чи іншої класифікаційної групи.

Так, С. Г. Стеценко та Т. О. Коломоєць виділяють в структурі механізму адміністративно-правового регулювання органічні та функціональні елементи. До органічних відносять норми права; юридичні факти (фактичні склади); правові відносини; акти реалізації норм права. До функціональних – правову свідомість і культуру; законність; акти тлумачення норм права; акти застосування норм права [13, с. 65]. Гончарук С. Т. вказує на загальноприйнятту структуру механізму адміністративно-правового регулювання і визначає її дещо інакше, а саме: поділяє елементи цього механізму на основні і додаткові (функціональні). До основних включає норми адміністративного права; акти тлумачення таких норм та акти їх реалізації, а також адміністративно-правові відносини. До додаткових (функціональних) – правову культуру та правову свідомість, а також форми та методи впливу на них та ін. [14, с. 37]. Отже, наведені структури механізму адміністративно-правового регулювання певним чином відрізняються. Наприклад, С. Г. Стеценко та Т. О. Коломоєць відносять акти тлумачення норм права до функціональних елементів, в той час коли С. Т. Гончарук та А. Ю. Нашинець-Наумова, говорячи про начебто «загальноприйнятту» структуру механізму адміністративно-правового регулювання, той самий елемент відносить до основних. При цьому поза увагою науковців залишилася така категорія як «законність», що С. Г. Стеценко та Т. О. Коломоєць відносять до функціональних елементів механізму адміністративно-правового регулювання. Однак зазначене лише вказує на те, яке саме значення надається науковцями тим чи іншим елементам механізму (основне чи другорядне, органічне чи функціональне).

Слід сказати, що ще у 60-х роках минулого століття С. С. Алексєєв говорив про «цементуюче значення у механізмі правового регулювання принципу соціалістичної законності». У той же час науковець звертав увагу на те, що законність не є особливим елементом механізму правового регулювання. Вона

є принципом права, провідним началом, що пронизує собою правотворчість (а як наслідок, і зміст права) і дію права, реалізацію суб'єктивних прав та юридичних обов'язків [2, с. 36]. Із цим не можна не погодитися, оскільки за радянського періоду жодної альтернативи принципу законності в правовій науці запропоновано не було. Законність відносять до комплексного політико-правового явища, яке характеризується неухильним дотриманням вимог чинного законодавства. Тому її прийнято розглядати в різних аспектах, а саме, як принцип діяльності держави, метод державного управління та як режим (законності) [15, с. 270].

Водночас слід звернути увагу на те, що згідно зі ст. 8 Основного Закону в Україні визнається і діє принцип верховенства права [1], який є базовим комплексним принципом демократичної держави. У доповіді, схваленій Венеційською Комісією на 86-му пленарному засіданні у березні 2011 року, основними елементами принципу верховенства права визначені: законність, правова визначеність, заборона державного свавілля, доступ до правосуддя, представленою незалежними та безсторонніми судами, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю, додержання прав людини, недискримінацію і рівність перед законом [16, с. 177]. На доктринальному рівні принцип верховенства права відображає спосіб організації життя суспільства на правових засадах, віддзеркалює моральні основи права і є виявом природного права, він слугує підставою обмеження і зв'язаності держави правами людини. Зазначений принцип є відправним началом, що пронизує собою як саму правотворчість (а отже і зміст адміністративного права), так і дію адміністративного права, реалізацію суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.

Тому, на думку автора, сьогодні «цементуюче значення» в зазначеному механізмі має відводитися саме принципу верховенства права, який є комплексним (багатоскладовим) основоположним началом, що одночасно є одним із супутніх нематеріальних елементів механізму адміністративно-правового регулювання, і якого у своїй діяльності має додержуватися публічна влада на етапах застосування та виконання законів і, в першу чергу, на етапі нормотворчості. Отже, прин-

цип верховенства права є сутністю (основою) механізму адміністративно-правового регулювання, а законність (один із його елементів) – це режим в якому має функціонувати вказаний механізм.

За внутрішньою будовою (у структурно-механістичному аспекті) механізм адміністративно-правового регулювання складається з основних та супутніх елементів (відправних реально функціонуючих фрагментів правової системи).

Основні елементи механізму адміністративно-правового регулювання поділяються на обов'язкові та факультативні. До обов'язкових відносяться: 1) правові норми (загальнообов'язкові формально визначені правила поведінки, встановлені з метою регулювання суспільних відносин); 2) правові факти (або фактичний склад); 3) правовідносини (суспільні відносини, учасники яких виступають носіями прав і обов'язків, урегульованих нормами права); 4) акти реалізації норм права (офіційні приписи, засновані на законі, прийняті суб'єктом управління в порядку одностороннього волевиявлення і в межах його компетенції із додержанням встановленої процедури та форми, спрямовані на втілення в життя приписів норм права і тягнуть за собою юридичні наслідки (висновки, рішення тощо). Реалізація норм права має чотири форми: використання, виконання, дотримання та застосування.

Факультативним елементом механізму адміністративно-правового регулювання в цій групі є акти застосування норм права – охоронні (захисні) індивідуальні веління, спрямовані на казуальне (філософське – що зумовлюється певною причиною; причинний) регламентування. До актів застосування (казуальних) правозастосовних індивідуальних актів відносяться: акти суду (постанови, ухвали, рішення, вироки) та акти правоохоронних органів.

Супутні елементи механізму адміністративно-правового регулювання поділяються на матеріальні та нематеріальні. До матеріальних супутніх елементів вказаного механізму відносяться: юридична техніка, нормативно-правові акти, систематизація законодавства, акти тлумачення норм права [17, с. 47–48]. До нематеріальних супутніх елементів відносяться: правова культура, правосвідомість та принцип верховенства

права і його складова – режим законності. Однак нематеріальність не заважає цим елементам дієво впливати на весь процес правового регулювання, оскільки від рівня правосвідомості, правової культури та дійсного додержання режиму законності залежить ефективність роботи усіх елементів.

У процесуальному аспекті механізм адміністративно-правового регулювання складається з чотирьох стадій, остання з яких є факультативною. На першій стадії відбувається регулювання суспільних відносин на нормативно-правовому рівні, тобто регулювання всіх відносин даного виду, які виникають і існують, за допомогою встановлення певної правової норми. На цій стадії відбувається формування (розробка, прийняття, оприлюднення тощо) і дія норм права, що нерозривно пов'язана з основним елементом цього механізму (правовими нормами) та супутніми елементами (нормативно-правовими актами, юридичною технікою, правосвідомістю тощо). Друга стадія механізму адміністративно-правового регулювання передбачає індивідуалізацію певної правової норми щодо вимог певного конкретного випадку. На цій стадії правовстановлюючі акти закріплюють за суб'єктом правовідносин певні суб'єктивні права чи юридичні обов'язки. Відбувається виникнення прав та обов'язків (юридичні факти), що є нероздільними з такою категорією як правовідношення. Третя стадія вказаного механізму – це реалізація правової норми, а також прав і обов'язків суб'єктів суспільних правовідносин. На цій стадії відбувається реалізація норм права, тобто досягається безпосередній результат дії механізму адміністративно-правового регулювання. Реалізація норм права, прав і обов'язків суб'єктів безпосередньо пов'язана з основним елементом механізму адміністративно-правового регулювання (актами реалізації) та супутніми елементами (актами тлумачення норм, а також правовою культурою). Четверта стадія (факультативна) полягає у виданні та реалізації захисних індивідуальних актів, спрямованих на казуальне регламентування, що мають на меті владну примусову реалізацію юридичних обов'язків. Видання та реалізація індивідуальних охоронних (захисних) актів в механізмі адміністративно-правового регулювання пов'язана як з актами реалізації, так і з актами тлума-

чення норм права, а також правосвідомістю і правовою культурою суб'єктів. Супутні (допоміжні) елементи механізму не завжди жорстко прив'язані до тієї чи іншої стадії процесу правового регулювання (наприклад, акти тлумачення норм права, правосвідомість, правова культура, можуть включатися в процес правового регулювання на різних його стадіях) [18, с. 66–67].

Діяльнісний аспект механізму адміністративно-правового регулювання проявляється у таких правових формах (організаційних сторонах) діяльності суб'єктів публічної влади: нормотворча діяльність; правозастосовча та правовстановлююча (охоронна) діяльність; захист прав та законних інтересів суб'єктів правовідносин.

Нормотворча (правотворча) діяльність є безпосередньою правовстановлюючою діяльністю повноважних державних органів. Правозастосовча та правовстановлююча (охоронна) діяльність полягає у розгляді органами публічної влади, особами, які надають публічні послуги та іншими уповноваженими державою суб'єктами звернень, заяв, інших передбачених законодавством документів фізичних та юридичних осіб щодо реєстрації, оформлення, посвідчення прав тощо, які передбачені законодавством, а також виконання ними формальностей, передбачених законодавством і направлених на встановлення (реєстрацію), посвідчення чи оформлення прав, що виникають в будь-якій сфері. Захист прав здійснюється спеціально уповноваженими на виконання таких функцій суб'єктами (судовими, правоохоронними та контролюючими органами держави), які мають повноваження щодо попередження та припинення правопорушень, поновлення порушених прав фізичних та юридичних осіб і покарання порушників [18, с. 67–68].

Слід сказати, що в умовах глобалізації існує тенденція (яка вже стала реальністю) щодо створення органів і систем наднаціонального управління та, відповідно, – наднаціональних публічних адміністрацій. Останні вже сьогодні певним чином впливають на національні системи та механізми адміністративно-правового регулювання.

З приводу глобалізації адміністративного права, створення наднаціональної системи публічного управління та, відповідно, наднаціонального механізму адміністративно-пра-

вового регулювання, науковці різних країн світу мають різні погляди. Оптимістично сприймають цей процес, наприклад, американські вчені Б. Кінгсбері, Н. Кріч, Р. Б. Стюарт [19], професор Пекінського університету С. Куї [20]. Іншу думку з цього приводу має італійський вчений професор Римського університету Дж. Наполитано, який, досліджуючи наднаціональні та національні (в межах однієї країни) конфлікти та стратегії в адміністративному праві, вважає, що адміністративне право вирішує конфлікти, але водночас це поле бою, оскільки значна частина адміністративного права знаходиться в руках численних політичних, інституційних, економічних суб'єктів, які борються, взаємодіють і торгуються. Кожен з них виступає як раціональний агент, який намагається максимізувати свій добробут за допомогою маніпулювання адміністративним правом [21, с. 357]. Зазначене певним чином відбивається на усіх складових механізму адміністративно-правового регулювання та має місце на усіх етапах його руху, оскільки будь-який вплив підпорядковується певним політичним, економічним, а також комерційним інтересам, які можуть утискати національні чи місцеві інтереси. Зазначене обумовлює потребу у наявності запобіжників (гарантій), що мають стримувати впливи, які можуть завдати шкоди національним та місцевим інтересам (інтересам місцевих громад). Такими запобіжниками, як правило, є норми Конституції та Законів, зміна яких потребує політичної волі, додержання встановленої національним законодавством процедури, часу та зусиль.

Отже, на механізм адміністративно-правового регулювання впливає багато факторів (зовнішніх та внутрішніх), і такі впливи (від процесу нормотворення – до правозастосування) не завжди є позитивними для тих, кого ці норми мають охороняти. Тому найважливішим у роботі механізму адміністративно-правового регулювання є додержання принципу верховенства права на усіх етапах (від нормотворчості – до застосування норм адміністративного права).

Адміністративне право є не лише місцеперебуванням конфліктів. Воно також є місцем цінностей, принципів і прав. Це інструмент для економічного, соціального і культурного прогресу. Це об'єкт сподівань і мрій [21, с. 369].

Ефективність механізму адміністративно-правового регулювання залежить від багатьох факторів. Зокрема, такими факторами є супутні елементи цього механізму, а саме: відповідність вимог норм права рівню соціально-економічного розвитку суспільства; рівень досконалості законодавства (розумно встановлені цілі закону і засоби його досягнення), у т.ч. рівень юридичної техніки; рівень правосвідомості та правової культури посадових осіб, що виконують нормотворчу, правостановлюючу (охоронну), а також правозастосовчу діяльність та ін.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, слід сказати, що механізм адміністративно-правового регулювання є комплексом (системою) основних та супутніх правових засобів (інструментів), за допомогою яких здійснюється регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права (публічного управління). Завдяки цьому механізму норми права, що спрямовані на охорону права (адміністративно-правову охорону [22, с. 66–73]), і які самі по собі є статичними, приводяться в дію (реалізуються) органами публічної влади.

Механізм адміністративно-правового регулювання слід розглядати у чотирьох аспектах: функціональному (є засобом (системою) регулювання правовідносин, за допомогою якого забезпечується ефективність такого регулювання); структурному (є внутрішньою будовою механізму); процесуальному (відображає стадійність (основні етапи) впливу адміністративного права на суспільні відносини в кожній сфері публічного управління) та діяльнісному (є правовими формами (організаційними сторонами) діяльності публічної влади та осіб, що надають публічні послуги, реалізуючи норми права у різних сферах суспільного життя, а також діяльності судових і правоохоронних органів, наділених функцією правозастосування).

Основним принципом механізму адміністративно-правового регулювання, – починаючи з процесу нормотворчості – і закінчуючи реалізацією адміністративно-правових норм, – є базовий демократичний принцип правової держави – принцип верховенства права, що включає в себе комплекс елементів, недотримання (порушення) яких тягнуть за собою порушення цього принципу в цілому. Принцип верховенства права в механізмі

адміністративно-правового регулювання є цементуючим елементом, гарантією роботи цього механізму відповідно до уявлень суспільства про справедливість.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980. Т. 4. С. 695.
3. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. М.: «Юридическая литература», 1965. 187 с.
4. Веремеенко И. И. Механизм административно-правового регулирования в сфере охраны общественного порядка. М.: ВНИИ МВД СССР, 1981. 350 с.
5. Коренев А. П. Административное право России: [учебник]: в 3 ч. Ч. I. М.: МЮИ МВД России, «Щит-М», 1999. 280 с.
6. Тихомиров Ю. А. Административное право и процесс : Полный курс. М., 2001. 652 с.
7. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посібник. К.: Атіка, 2007. 624 с.
8. Шестак В. С. Механізм адміністративно-правового забезпечення реалізації культурної функції держави. *Форум права*. 2010. № 2. С. 578–585.
9. Стукаленко О. В. Нотатки до розуміння категорії «механізм правового регулювання». *Правова держава*. 2017. № 26. С. 20–24.
10. Голосніченко І. П., Стахурський М. Ф., Золотарьова Н. І. Адміністративне право України: основні поняття : навч. посіб. / за заг. ред. І. П. Голосніченка. К.: ГАН, 2005. 232 с.
11. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку ХХІ століття) : монографія / за заг. редакцією В. В. Галунька. Херсон : Херсонська міська друкарня, 2010. С. 87–97.
12. Курс адміністративного права України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін. К.: Юрінком Інтер, 2013. 872 с.
13. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. К.: Атіка, 2011. 624 с.

14. Гончарук С. Т., Нашинець-Наумова А. Ю. Механізм адміністративно-правового регулювання корпорацій в Україні. *Юридичний вісник*. 2011. № 2(9). С. 37–40.

15. Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий [та ін.]. Х. : Право, 2013. 656 с.

16. Європейська комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія) Верховенство права (2011). Доповідь. Венеція. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-ukr)

17. Коросташова І. М. Механізм адміністративно-правового регулювання (структурний аспект) : Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Адміністративне право сучасного етапу державотворення: стан та перспективи розвитку». Х. : «Плеяда», 2016. 272 с.

18. Коросташова І. М. Механізм адміністративно-правового регулювання (процесуальний та діяльнісний аспекти) : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми розвитку права і держави в умовах міжнародно-інтеграційних процесів». Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2016. 210 с.

19. Kingsbury B., Krisch N., Stewart R. B. The emergence of global administrative law. 2005. URL: <http://law.duke.edu/journals/lcp>

20. Kui S. Administrative «self-regulation» and the rule of administrative law in China. *Penn Law: Legal Scholarship Repository*. 2018. URL: <https://scholarship.law.upenn.edu/alr/vol13/iss1/5>

21. Napolitano G. Conflicts and strategies in administrative law. *I CON*. 2014. Vol. 12, No 2, P. 357–369. doi:10.1093/icon/mou017

22. Коросташова І. М. Адміністративно-правова охорона: загально-теоретичні аспекти. *Вісник Академії митної служби України. Серія: «Право»*. 2015. № 2 (15). С. 66–73.

References:

1. *Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Last accessed: 20.11.2018) [in Ukrainian].

2. Instytut movoznavstva. (1970–1980). *Slovnyk ukrainskoi movy*, T. 4. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

3. Alekseev, S. S. (1965). *Mehanizm pravovogo regulirovaniya v sotsialsticheskom gosudarstve*. Moskva: «Yuridicheskaya literatura» [in Russia].

4. Veremeenko, I. I. (1981). *Mehanizm administrativno-pravovogo regulirovaniya v sfere ohranyi obschestvennogo poriyadka*. Moskva: VNII MVD SSSR [in Russia].

5. Korenev, A. P. (1999). *Administrativnoe pravo Rossii: uchebnik*. Moskva: «Schit-M» [in Russia].

6. Tihomirov, Yu. A. (2001). *Administrativnoe pravo i protsess: Polnyi kurs*. Moskva [in Russia].

7. Stetsenko, S. H. (2007). *Administrativne pravo Ukrainy : navch. posibnyk*. Kyiv: Ataka [in Ukrainian].

8. Shestak V. S. (2010) *Mekhanizm administrativno-pravovoho zabezpechennia realizatsii kulturnoi funktsii derzhavy*. *Forum prava*, 2, 578–585 [in Ukrainian].

9. Stukalenko, O. V. (2017). *Notatky do rozuminnia katehorii «mekhanizm pravovoho rehuliuвання»*. *Pravova derzhava*, 26, 20–24 [in Ukrainian].

10. Holosnichenko, I. P., Stakhurskyi, M. F., Zolotarova, N. I. (2005). *Administrativne pravo Ukrainy: osnovni poniattia: navch. posib*. Kyiv: HAN [in Ukrainian].

11. *Administrativne pravo Ukrainy v suchasnykh umovakh (vyklyky pochatku KhKhI stolittia)* (2010). Kherson: Khersonska miska drukarnia [in Ukrainian].

12. Kolpakov, V. K., Kuzmenko, O. V., Pastukh, I. D. ta in. (2013). *Kurs administrativnoho prava Ukrainy: Pidruchnyk*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

13. Stetsenko, S. H. (2011). *Administrativne pravo Ukrainy : navch. posib*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].

14. Honcharuk, S. T., Nashynets-Naumova, A. Iu. *Mekhanizm administrativno-pravovoho rehuliuвання korporatsii v Ukraini*. *Yurydychnyi visnyk*, 2(9), 37–40 [in Ukrainian].

15. Bytiak, Yu. P., Harashchuk, V. M., Bohutskyi, V. V. ta in. (2013). *Administrativne pravo: pidruchnyk*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

16. Yevropeiska komisiia «Za demokratiiu cherez pravo» (Venetsiiska komisiia) *Verkhovenstvo prava* (2011). *Dopovid Venetsiia*. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-ukr) (Last accessed: 23.11.2018) [in Ukrainian].

17. Korostashova, I. M. (2016). *Mekhanizm administratyvno-pravovoho rehulivannia (strukturnyi aspekt): Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Administratyvne pravo suchasnoho etapu derzhavotvorennia: stan ta perspektyvy rozvytku»*. Kharkiv: «Pleiada», 46–49 [in Ukrainian].
18. Korostashova, I. M. (2016). *Mekhanizm administratyvno-pravovoho rehulivannia (protseualnyi ta diialnisnyi aspekty): Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Aktualni problemy rozvytku prava i derzhavy v umovakh mizhnarodno-intehratsiinykh protsesiv»*. Dnipro: Universytet mytnoi spravy ta finansiv, 66–68 [in Ukrainian].
19. Kingsbury, B., Krisch, N., Stewart, R. B. (2005). *The emergence of global administrative law*. URL: <http://law.duke.edu/journals/lcp> (Last accessed: 02.12.2018).
20. Kui, S. (2018). Administrative «self-regulation» and the rule of administrative law in china. *Penn Law: Legal Scholarship Repository*. UPL: <https://scholarship.law.upenn.edu/alr/vol13/iss1/5> (Last accessed: 02.12.2018).
21. Napolitano, G. (2014). Conflicts and strategies in administrative law. *I CON*, (Vol. 12), 2, 357–369. doi:10.1093/icon/mou017.
22. Korostashova, I. M. (2015). Administratyvno-pravova okhorona: zahalno-teoretychni aspekty. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Serii: «Pravo»*, 2 (15), 66–73 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15 січня 2019 р.